

Plan van Aanpak Energiearmoede

Werken aan een inclusieve energietransitie 2022-2023

Juni 2022

1 Aanleiding

Energiearmoede is een structureel probleem. Door de sterk gestegen gasprijzen groeit het aantal inwoners dat hiermee te maken krijgt, en krijgt het thema steeds meer aandacht. Energiearmoede ligt op het snijvlak van duurzaamheid, bestaanszekerheid, leefbaarheid en kansengelijkheid: Hoe blijft de energierekening voor iedereen betaalbaar? Hoe kan iedereen meedoen met de energietransitie, ook mensen met een laag inkomen? Zaanstad wil verduurzamen en stapt in toenemende mate over naar duurzamere energie. Ook isolatie en zuinig energiegebruik zijn essentieel voor de transitie. Maar wat als je in een slecht-geïsoleerd huis woont en geen geld hebt om te verbouwen of in een huurwoning woont? Of wat als je koelkast energie slurpt, maar je een nieuwe koelkast met zuinig energielabel niet kunt betalen? De term 'energiearmoede' zegt het eigenlijk al: energiearmoede is nauw verweven met armoede. Energiearmoede is vaak onderdeel van een vicieuze cirkel van financiële problemen en lichamelijke en geestelijke gezondheidsklachten.¹ De energietransitie kan energiearmoede verergeren doordat huishoudens moeten investeren in energiebesparing en duurzame technologie, zoals isolatie of zonnepanelen. Ook de dagelijkse kosten voor consumptie of mobiliteit stijgen mede door de stijgende energieprijzen.

Er wordt gesproken van energiearmoede als een huishouden onvoldoende toegang heeft tot energievoorzieningen in huis. Sommige inwoners zitten letterlijk in de kou om energiekosten te besparen. De verwachting is dat kosten voor energie de komende tijd verder stijgen. Hierdoor dreigt de groep mensen in energiearmoede groter te worden en is het urgent om nu inwoners te helpen om problematische schulden te voorkomen met alle financiële en praktische gevolgen van dien voor inwoners en de gemeente.

Concreet is energiearmoede een actueel probleem voor veel inwoners van de stad, en het vermijden en verminderen van energiearmoede is essentieel voor een inclusieve energietransitie.

2 Proces

In voorjaar 2021 is een eerste verkenning uitgevoerd naar de onderliggende problematiek én naar de kansen die er liggen binnen de gemeente Zaanstad om te komen tot een coherente aanpak op vermindering van energiearmoede. Dit was reeds voor de stijging van de energieprijzen. In een reeks van groepsgesprekken met een brede vertegenwoordiging van medewerkers binnen de gemeente zijn bestaande initiatieven en nieuwe ideeën voor een aanpak van energiearmoede in kaart gebracht. Uitkomst hiervan was een gedegen inzicht in initiatieven en ideeën om energiearmoede aan te pakken: van operationeel tot strategisch, van sociale tot groene interventies.

Vanuit de verkenning zijn de contouren geschetst voor een coherente aanpak: uitgangspunten voor de aanpak, een voorstel voor eerste focuswijken en een doelstelling en een voorstel voor een aanpak en organisatie. Dit is ook gedaan door gesprekken met inwoners, partners en medewerkers van veel verschillende teams en domeinen binnen de gemeente. Ook is in kaart gebracht hoe de aanpak te faseren in de verschillende mogelijke activiteiten, rekening houdend met de beschikbare middelen, capaciteit, en lopende processen. Op basis hiervan is dit plan van aanpak ontwikkeld.

Zaanstad is samen met Diemen bestuurlijk trekker in de MRA op het thema inclusieve energietransitie. In de regionale samenwerking, bijvoorbeeld in de Leerkring Energiearmoede, is

¹ TNO Whitepaper 2021 "Energiearmoede en de energietransitie – energiearmoede beter meten, monitoren en bestrijden"

kennis opgedaan en ervaring uitgewisseld die ook meegenomen is in de ontwikkeling van dit plan van aanpak.

3 Middelen

In het najaar van 2021 zijn de gasprijzen sterk gestegen. Door de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen voor energie sinds maart 2022 nog meer en sneller gestegen. Hierdoor is energiearmoede maatschappelijk en politiek hoog op de agenda gekomen en zijn vanuit het Rijk middelen beschikbaar gesteld om energiearmoede tegen te gaan:

1. Een eenmalige verlaging van de energielasting voor alle huishoudens. Deze regeling wordt door de energieleveranciers via de energierekening uitgevoerd.
2. Een eenmalige tegemoetkoming van oorspronkelijk € 200 (in maart 2022 verhoogd naar € 800) via de categorale bijzondere bijstand die gemeenten ambtshalve en op aanvraag mogen toekennen aan inwoners met een inkomen op het niveau van het sociaal minimum tot 120% van de voor de inwoner van toepassing zijnde bijstandsnorm. De gemeente verzorgt de uitbetaling (2022/6203).
3. Een specifieke uitkering (SPUK) van in totaal € 150 miljoen aan alle gemeenten uitgekeerd naar rato van het aantal mensen dat in energiearmoede leeft in de gemeente. Doel van deze middelen is om kwetsbare huishoudens die het hardst getroffen worden door de hogere energierekening op korte termijn kunnen ondersteunen met energiebesparende maatregelen. Zaanstad ontvangt hiervan € 1,2 miljoen, uit te geven voor 31 december 2023². Dit plan van aanpak geeft invulling aan de inzet van deze middelen.
4. Een tweede specifieke uitkering (SPUK) van in totaal € 150 miljoen is aangekondigd met verdeelsleutel en bestemming identiek aan de onder punt 3 genoemde SPUK. Daarnaast komt ook een bedrag van € 68,5 miljoen beschikbaar uit het Nationaal Isolatieprogramma dat grotendeels via de gemeenten uitgegeven zal worden.

De SPUK uitkeringen vormen de opstap naar een meer fundamentele en structurele verlaging van het energieverbruik in combinatie met grootschalige isolatie via het Nationaal Isolatieprogramma.

Dit plan van aanpak zal al in de herfst van 2022 herijkt moeten worden op basis van de ontwikkelingen, de eerste lessen uit de implementatie, en de beschikbaarheid van (extra) middelen, met name de tweede SPUK uitkering. Vanwege de urgentie om energiearmoede aan te pakken en de benodigde aanlooptijd voordat maatregelen daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden, is deze versie van het plan van aanpak erop gericht om snel te kunnen beginnen met het effectief inzetten van de eerste SPUK. Deze fasering (met een herijking in het najaar) biedt naast het leren van de eerste ervaringen, ook de mogelijkheid voor het nieuwe college om invulling te geven aan de inzet van de middelen van de tweede SPUK.

4 Energiearmoede in Zaanstad

Zaanstad is een gemeente met een relatief laag gemiddeld inkomen per inwoner. Volgens de armoedemonitor van 2020, zijn er 7.038 minimahuishoudens in Zaanstad met een inkomen tot 110% van de voor hen geldende bijstandsnorm. De stijgende energieprijzen leiden tot hogere energierekeningen. Inwoners hebben echter ook te maken met stijgende kosten voor mobiliteit, voor levensmiddelen, en alle andere producten en diensten waarvan de prijs mede bepaald wordt door de energiekosten.

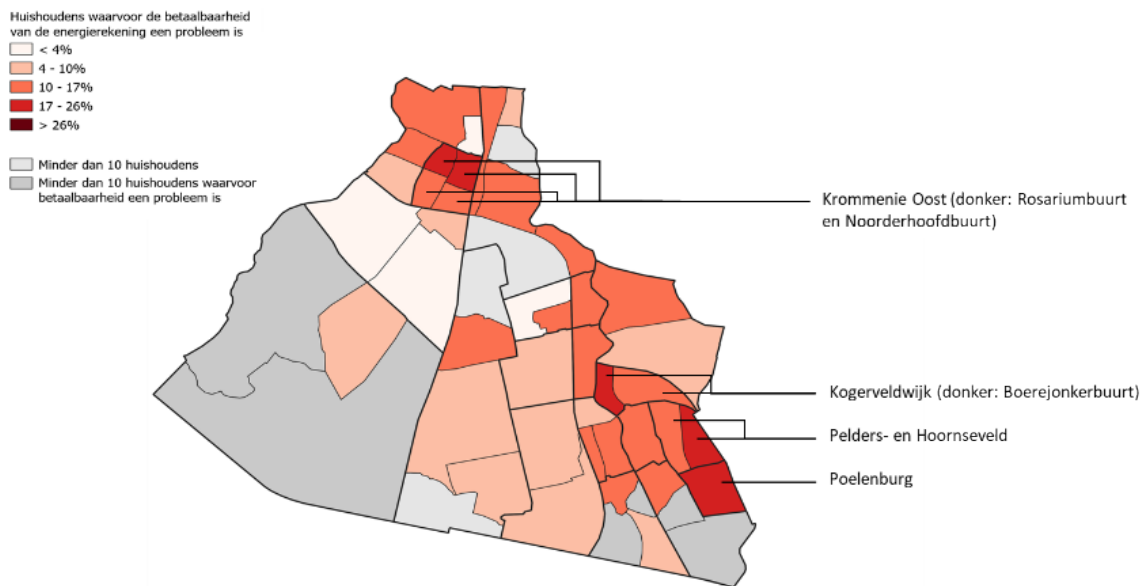
Armoede en energiearmoede is echter niet één op één te vertalen. Energiearmoede hangt niet alleen samen met inkomen, maar ook met de hoogte van de energierekening en de energetische waarde

---

² De beschikking van deze middelen staat nog een looptijd tot en met april 2023. Ondertussen is al aangekondigd dat de middelen tot en met december 2023 ingezet kunnen worden. Dit plan van aanpak gaat vooruitlopend op een formele aanpassing van de beschikking uit van een looptijd tot en met december 2023.

van de woning. TNO deed in 2021 onderzoek³ naar hoe energiearmoede het best gedefinieerd en gemeten kan worden. Zij stellen voor om energiearmoede als volgt te definiëren: **De groep mensen met enerzijds een laag inkomen en anderzijds hoge energiekosten óf een huis met lage energetische kwaliteit.**

Volgens deze definitie speelde de problematiek van energiearmoede bij 5,41% van de Zaanse huishoudens in 2021. Op wijkniveau, en ook binnen wijken varieert het aandeel huishoudens in energiearmoede echter aanzienlijk. In 2019 hadden in 24 van de 77 Zaanse wijken meer dan 10% van de huishoudens moeite om hun energierekening te betalen.⁴ In vijf wijken is dit zelfs toegenomen tot 17-26%. In Zaanstad betreft het op wijkniveau vooral Poelenburg-Peldersveld, een deel van Kogerveld en delen van Krommenie Oost.

Figuur 1: Aandeel huishoudens waarvoor de betaalbaarheid van de energierekening een probleem is in Zaanstad. Bron: Het PON en Telos

5 Ambitie

De opzet van de aanpak is tweeledig. **Aan de ene kant willen we energiearmoede concreet aanpakken in de wijken waar het probleem het grootste is, en aan de andere kant met verschillende instrumenten in alle wijken de energiearmoede structureel terugdringen. Het streven is om tot een lange termijn inclusieve energietransitie te komen waarin de energierekening voor alle inwoners draagbaar is.**

Dit plan van aanpak richt zich primair op maatregelen om inwoners in energiearmoede op korte termijn te helpen met het verlagen van hun energierekening.

Voor deze korte termijn aanpak zijn middelen van het Rijk beschikbaar tot december 2023 en hierdoor kunnen inwoners die acute problemen door de kosten van energie ondervinden snel geholpen worden. Onze ambitie met de maatregelen in dit plan van aanpak is om de helft van de huishoudens in energiearmoede voor de winter van 2022-2023 zicht op hun eigen energiegedrag en mogelijke aanpassingen te geven; en het energieverbruik van de huishoudens in energiearmoede te verminderen. Onderdeel van dit plan van aanpak is ook om deze ambitie te vertalen naar concrete en meetbare doelen (bijvoorbeeld energiebesparing, verlaging energiekosten, minder inwoners in vroegsignalering armoede).

³ TNO-rapport september 2021: "De feiten over energiearmoede in Nederland. Inzicht op nationaal en lokaal niveau"

⁴ Pon en Telos 2019

Een inclusieve energietransitie vraagt echter om meer. Naast het werken aan concrete activiteiten passen we bestaande regelingen binnen de gemeente Zaanstad zo aan dat deze zowel impact hebben op armoedebestrijding als verduurzaming. Gemeentelijke regelingen zijn vaak nog ingestoken vanuit een duurzaamheidsdoelstelling of een armoedebestrijdings-doelstelling. Omdat beide vraagstukken in de praktijk met elkaar samenhangen zal het versterken van de aandacht om het mes aan meerdere kanten te laten snijden, ongetwijfeld lonen. Die versterking van de samenhang tussen de interventies vanuit een maatschappelijk perspectief met die vanuit een omgevingsperspectief, is ook uitgangspunt van de zowel de Maatschappelijke- als de Omgevingsvisie. Het effect van de aanpak zal zich niet beperken tot de huishoudens uit onze focusgroep, maar voor inwoners met een laag inkomen uit heel Zaanstad gelden.

Het voorkomen van energiearmoede is structureel vooral gebaat bij een verbetering van de kwaliteit en duurzaamheid van de woningen. Daarom is een ander doel om ook op strategisch niveau het thema energiearmoede op te nemen in beleidsontwikkeling, zoals bijvoorbeeld gedaan in de Transitie Visie Warmte, en in de ontwikkeling voor het uitvoeringsplan van het Volkshuisvestingsfonds en de uitwerking van de Stappensubsidie.

Tot slot is het doel om van de wijkgerichte aanpak te leren. Ten eerste om te leren wat wel en wat niet bijdraagt aan de reductie van energiearmoede, zodat wat niet goed gaat kan worden aangepast of gestopt. Ten tweede om de werkbare elementen van de aanpak ook in te kunnen zetten in andere wijken. Zodra zich kansen voordoen om de aanpak uit te breiden, bepalen we nieuwe focuswijken aan de hand van onze uitgangspunten. We noemen hiervoor bewust nog geen moment, omdat het op dit moment niet te voorspellen is wanneer dit het geval is.

Een vanzelfsprekende maar relevante beperking van dit plan van aanpak is dat het zich richt op de maatregelen die de gemeente, vaak in samenwerking met lokale en regionale partners, kan nemen. Oorzaken van energiearmoede zoals de energieprijzen, en veel structurele maatregelen om energiearmoede te voorkomen liggen buiten de bevoegdheden en mogelijkheden van de gemeente. De gemeente alleen kan het probleem niet oplossen. In samenwerking met partners kunnen we het probleem wel verminderen en bijdragen aan een meer inclusieve energietransitie.

Een tweede beperking in de scope van dit plan van aanpak is dat het zich richt op het verminderen van het energieverbruik en het verlagen van de energierekening van de doelgroep. De aanpak energiearmoede heeft geen activiteiten die oplossingen bieden voor de stijgende kosten voor mobiliteit, voor levensmiddelen, en alle andere producten en diensten waarvan de prijs mede bepaald wordt door de energiekosten.

6 Uitgangspunten & Bouwstenen

Energiearmoede is een complex vraagstuk met financiële, en (ook geestelijke) gezondheidsconsequenties. De veelomvattendheid van het probleem geeft ook potentiële ingangen om het vraagstuk aan te pakken. Om te komen tot een coherente en zo effectief mogelijke aanpak werken we aan de hand van een aantal uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn een vertaling van de afwegingsprincipes van het Zaanse college⁵ en de uitgangspunten bij de bestuursopdracht kansenongelijkheid⁶ voor de aanpak van energiearmoede.

Dit leidt tot de volgende vijf uitgangspunten bij de aanpak van energiearmoede:

1. **We maken verschil** en investeren het meest in de huishoudens en wijken die de hulp van de overheid op dit thema het hardst nodig hebben. Uit onderzoek blijkt dat er scherpe ruimtelijk ongelijkheid is als het gaat om energiearmoede, ook op wijk- en buurtniveau⁷. Bij activiteiten

⁵ Afwegingsprincipes college Zaanstad: Inzetten op preventie; Durven te differentiëren; Inzetten op kwaliteit; Bondgenootschap en efficiënte samenwerking; Bezinnen op de gemeentelijke rol waarbij privatisering niet het doel mag zijn.

⁶ Uitgangspunten tegengaan kansenongelijkheid: Start bij het begin van het leven: grootste rendement door te investeren in jeugd; Werk maken van preventie: nu echt!; Maak verschil: investeer in mensen/wijken die het hardst nodig hebben; Beter organiseren en samenwerken: reduceer complexiteit voor meer effectiviteit.

⁷ TNO-rapport september 2021: "De feiten over energiearmoede in Nederland. Inzicht op nationaal en lokaal niveau"

die (nog) niet in de hele stad doorgevoerd kunnen worden, zetten wij daarom daar in waar het probleem relatief het meeste voorkomt, wijkgericht en binnen de wijken aan buurten en straten waar het probleem het grootst is (zie figuur 1).

2. **We sluiten aan bij wat er al is.** We sluiten in onze aanpak zoveel mogelijk aan op al bestaande initiatieven en activiteiten (ook van onze partners) in de wijk, en bestaand beleid. Ook maken we dankbaar gebruik van succesvolle aanpakken die hun waarde al in andere delen van het land hebben bewezen.
3. **We sluiten aan bij onze doelgroep.** De acties uit het plan van aanpak worden gedaan voor, met en door onze doelgroep. We realiseren ons dat dit een diverse groep is en houden we rekening met de groep mensen die in de financiële problemen zitten, voor wie thema's als energie en duurzaamheid vaak geen vanzelfsprekende prioriteit hebben in de zorgen van alledag.
4. **Met kleine stapjes maken we samen een grote beweging.** De acties waar we op inzetten variëren van groot tot klein en van strategisch tot juist heel praktisch. Het geheel aan acties, interventies en initiatieven vormt samen een effectieve aanpak van energiearmoede.
5. **We zetten in op preventie** van (de negatieve gevolgen van) energiearmoede. Daarom richten we ons niet enkel op de huishoudens waar de nood nu het hoogst is, maar ook op de huishoudens waar een risico bestaat dat de betaalbaarheid van de energierekening een probleem wordt om zo een escalatie van energiearmoede naar problematische schulden te voorkomen.

Als een uitwerking van de uitgangspunten gebruikt het plan van aanpak volgende bouwstenen:

6.1.1 We werken wijkgericht en durven ook binnen wijken te differentiëren

Het aantal mensen in energiearmoede in de gemeente Zaanstad is te groot om allemaal tegelijk te helpen. Bovendien is het probleem van energiearmoede ruimtelijk sterk geclusterd⁸.

In eerste instantie richten we ons op huishoudens met een hoge energiequote in de wijken Pelders- en Hoornseveld, Poelenburg, Krommenie Oost en Kogerveldwijk. Naar schatting gaat het in deze wijken om circa 1143 huishoudens⁹. Met beperkte middelen moeten keuzes gemaakt worden. Dan is het maatschappelijk verantwoord om te starten in die wijken waar de sociale nood –en daarmee de potentiële impact van de gemeentelijke inzet– het grootst is (uitgangspunt 2). We willen starten in de wijken waar we kunnen aansluiten bij wat er al gebeurt en waar we het meeste energie zien en voelen (uitgangspunt 3). We geloven dat we die energie nodig hebben voor succes, omdat energie zorgt voor slagkracht. In de wijken Zaandam Zuid, Poelenburg, Pelders- en Hoornseveld, Rosmolenwijk en Kogerveldwijk zal de komende tijd versneld geïnvesteerd worden met bijdragen vanuit het Volkshuisvestingsfonds. In Kogerveldwijk voelen wij daarnaast veel energie om aan de slag te gaan met energiearmoede en kansen om aan te sluiten bij wat er al gebeurt rondom Maak Zaanstad, en de kennis en energie uit de aanvraag voor een Proeftuin in het Programma Aardgasvrije Wijken voor de Kogerveldbuurt-Oost (die helaas niet gehonoreerd is).

In de praktijk betekent wijkgericht werken voor deze aanpak dat de acties en activiteiten (zoveel mogelijk) worden gefocust op de aangewezen focuswijken en dat er wordt aangesloten bij bestaande activiteiten en netwerken binnen deze wijken. Het betekent echter niet, dat geen activiteiten ontwikkeld worden die in de hele stad werking kunnen hebben of dat inwoners in energiearmoede elders in de stad niet geholpen worden.

6.1.2 We geven de aanpak vorm voor, door en met de bewuste doelgroep en eventuele hulpverleners

Het vraagstuk van energiearmoede vraagt om bewoners actief te betrekken bij de beleidsontwikkeling en besluitvorming op dit thema. Onderwerpen zoals de energietransitie en de overgang naar aardgasvrije wijken grijpen direct in op het dagelijks leven van inwoners. Goede informatie en participatie is daarom belangrijk. De gemeente vraagt inwoners om input te geven over wat de gemeente aan het probleem kan doen en gaat samen met inwoners actief aan de slag met de

⁸ TNO-rapport september 2021: "De feiten over energiearmoede in Nederland. Inzicht op nationaal en lokaal niveau"

⁹ definitie TNO

uitvoering.¹⁰ Voor de aanpak van energiearmoede is het ook van belang om de bestaande hulpverleningsstructuren in de uitvoering mee te nemen. Via hen kan de doelgroep beter worden bereikt en kunnen inwoners gemakkelijker de ondersteuning vanuit dit plan van aanpak vinden.

Daarnaast is het belangrijk dat de activiteiten doelmatig zijn; ze moeten niet alleen goed zijn voor het klimaat, maar vooral ook de mensen doen voelen dat het hen helpt. We zijn al bezig met het betrekken van bewoners bij de opzet van deze aanpak. In samenwerking met cliënt participatie binnen de gemeente Zaanstad hebben we een eerste bewonersbijeenkomst georganiseerd, staan meer bewonersbijeenkomsten in de planning en hebben we ook via de mail een uitvraag gedaan aan bewoners om mee te denken. Ook met de sociale wijkteams is de verbinding gelegd: zij geven aan ook met het thema aan de slag te willen gaan.

Daarnaast is het goed om op te merken dat de doelgroep zowel bestaat uit huurders van corporatie- als particuliere woningen als uit particuliere woningeigenaren. Deze verschillende groepen vragen ook verschillende vormen van ondersteuning. Waar een huurder qua isolatie van de woning afhankelijk is van de verhuurder of corporatie, en dus moet worden ingezet op bijvoorbeeld samenwerking met corporaties, is het bij particuliere woningeigenaren zinvol om in te zetten op technisch en financieel advies, ontzorging en stimulering door subsidieregelingen voor verduurzaming van de woning.

6.1.3 We sluiten aan bij bestaand instrumentarium en activiteiten in de wijken en vergroten de impact op energiearmoede met gerichte aanpassingen

Energiearmoede is niet iets dat ‘erbij’ komt, maar het is een onderdeel van bestaande strategische opgaven van Zaanstad. Zo is energiearmoede verweven met slechte kwaliteit huisvesting of armoede. Het is daarom nodig om energiearmoede te verweven met bestaand beleid, opgaven en activiteiten. TNO adviseert het ook¹¹: integreer energiearmoede in sociaal, energie- en gebouwde omgeving beleid. Wij verbinden in de aanpak van energiearmoede de strategische opgaven kansengelijkheid, duurzaamheid, en gezondheid, en waar mogelijk door participatie ook aan de economische opgave.

De gemeente heeft al allerlei instrumenten waarmee deze inwoners geholpen kunnen worden. Bijvoorbeeld de stappensubsidie, het duurzaam bouwloket, of de energiecoaches. Door gericht gebruik te maken van deze regelingen, kunnen deze ook ingezet worden om energiearmoede te bestrijden. Dit is niet alleen overzichtelijk voor de inwoners, maar scheelt ook de gemeente middelen en inzet. Met gerichte acties kan de impact op het tegengaan van energiearmoede worden vergroot.

Dit plan van aanpak sluit daarom zoveel mogelijk aan bij bestaand instrumentarium en bestaande activiteiten. We zoeken naar kansen om energiearmoede onder te brengen in bestaande opdrachten. Wanneer dat nodig is zetten we nieuwe opdrachten op.

6.1.4 We zetten aan de voorkant monitoring op

Om zicht te hebben op de voortgang van het vraagstuk, te kunnen meten welke activiteiten effectief zijn en bijtijds te kunnen bijsturen, zal monitoring voor het programma centraal opgezet worden. Hierin kan onder andere bijgehouden worden in hoeverre het energieverbruik is gedaald (zonder dat mensen in de kou zitten of niet meer koken), of het inzicht van mensen in en controle over hun energierekening is gestegen, en welke interventie hen het beste heeft geholpen.

Centrale monitoring is nodig om inzicht te hebben in hoeverre de gestelde doelen worden behaald en waar nodig bij te sturen. We sluiten in de monitoring zoveel mogelijk aan bij landelijk beschikbare data. TNO is van plan jaarlijks vaste indicatoren datasets beschikbaar maken voor gemeenten. Deze data biedt dit mogelijk een kans om de doelstelling verder aan te scherpen (bijvoorbeeld op

¹⁰ In de verkenning van de thematiek is contact geweest met Democratie in Actie - een samenwerkingsprogramma dat de afgelopen jaren heeft geëxperimenteerd met nieuwe vormen van (lokale) democratie. Het programma, een samenwerking van onder andere het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de VNG, richt zich op het versterken en vernieuwen van de lokale democratie. In dit Plan van Aanpak wordt dit thema niet verder uitgewerkt maar in het kader van bijvoorbeeld de Wijkuitvoeringsplannen liggen er kansen om een inclusieve energietransitie te koppelen aan lokale democratie.

¹¹ TNO Whitepaper 2021 "Energiearmoede en de energietransitie – energiearmoede beter meten, monitoren en bestrijden"

buurtniveau). De uitwerking van relevante indicatoren voor Zaanstad – bij voorkeur in de armoedemonitor – maakt deel uit van dit plan van aanpak. Daarbij werken en leren wij samen met andere gemeenten in de MRA in de Leerkring Energiearmoede waar ook TNO en andere (kennis)partners deelnemen.

Naast structurele monitoring van energiearmoede, monitoren we ook per initiatief of project. Aan de start van een project wordt samen met de afdeling Onderzoek & Statistiek bepaald wat nuttig en haalbaar is om te meten en hoe bijvoorbeeld halfjaarlijks een voortgangsreportage opgesteld kan worden. Zo kunnen we de effectiviteit per project verantwoorden en gebruikmaken van deze inzichten bij een aanpak in andere wijken.

7 Aanpak & Organisatie

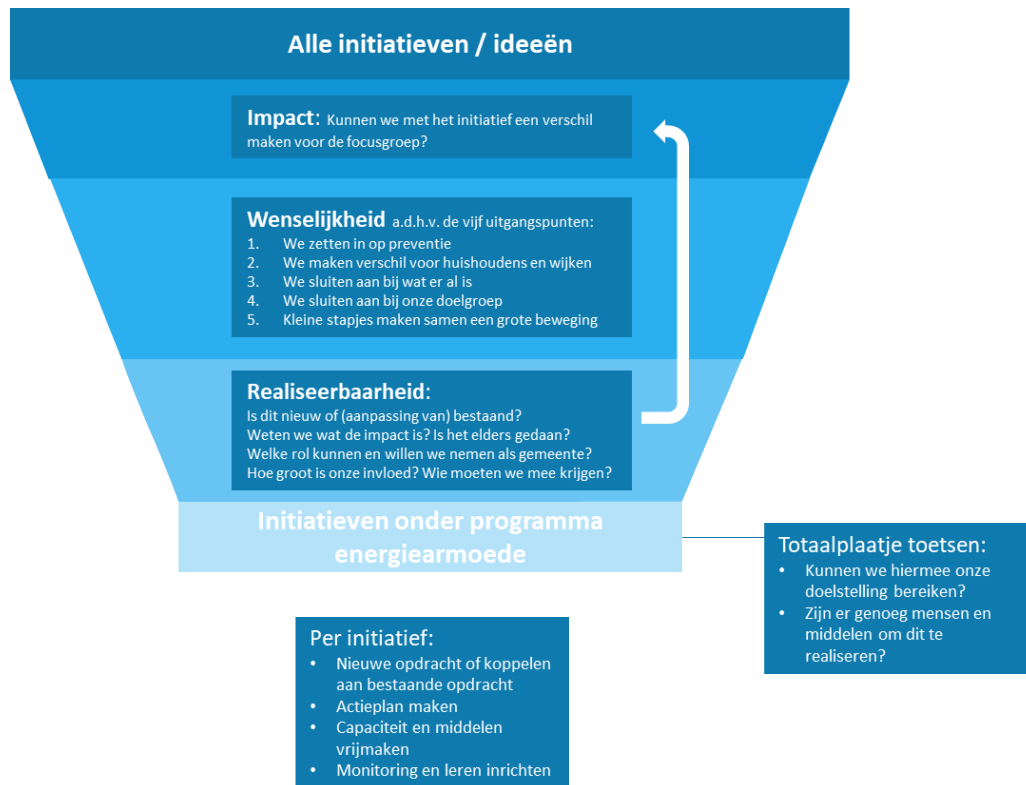
Op basis van de bouwstenen voorziet dit plan in kort-cyclische activiteiten en een aanpak op basis van een afwegingskader en met een daarbij passende structuur.

Voor energiearmoede bestaat er nog geen bewezen effectieve aanpak. Bovendien kan de hulpvraag en context binnen elke wijk of zelfs buurt verschillen. De sleutels in de aanpak liggen op verschillende plekken in de organisatie. Het is niet mogelijk én niet wenselijk om voor de start een gedetailleerd uitgewerkt meerjarenplan uit te stippelen. Dit komt doordat het simpelweg niet mogelijk is om nu al te bepalen wat over een jaar de beste stap is – en welke middelen beschikbaar zullen zijn. Daarnaast willen we in kunnen spelen op de veranderende context en kansen die zich voordoen. Om deze redenen werken we kort-cyclisch en volgens een lerende aanpak.

We richten onze focus in de eerste fase op de wijken zoals benoemd in de doelstelling. We houden de stappen overzichtelijk en behapbaar. Leren is onderdeel van de aanpak. Tussentijds evalueren we om te kijken wat het effect is van onze interventies, wat daarin werkt en wat niet. Levert deze actie op wat we willen? Willen we iets bijstellen? Welke successen kunnen we uit dit project meenemen in andere projecten? Zo kunnen we bijtijds bijsturen en de geleerde lessen bij de ene groep of wijk direct toepassen bij de volgende groep.

Naast kort-cyclisch werken we ook programmatisch. Dat wil zeggen: we zetten ons in Zaanstad voor langere tijd in om het probleem van energiearmoede aan te pakken met samenhangende interventies in meerdere domeinen. Dat is nodig: een succesvolle aanpak vraagt interventies op verschillende niveaus (van operationeel tot strategisch) en in uiteenlopende activiteiten (van inzet bijstandsmiddelen tot aanpak aardgasvrije wijken). Een programmatische aanpak is essentieel om gezamenlijk de beweging te maken, integraal afwegingen te maken, verbindingen te leggen tussen verschillende initiatieven en energie en middelen efficiënt te richten.

De in dit plan van aanpak voorgestelde activiteiten komen voort uit een verkenning van het thema gedaan in 2021. Daarbij is gebruik gemaakt van onderstaand afwegingskader. De voorgestelde activiteiten vormen echter geen afgesloten lijst. Ontwikkelingen kunnen leiden tot het opkomen van nieuwe activiteiten. Bij het maken van keuzes over initiatieven en ideeën zal het volgende afwegingskader gebruikt gaan worden:

Figuur 2 - Afwegingskader

Energiearmoede raakt een groot aantal domeinen en sectoren in de gemeentelijke organisatie. De activiteiten vallen overwegend in volgende vier sporen:

1. Armoede
2. Duurzaamheid
3. Wonen
4. Andere domeinen

We stellen een slanke structuur voor. Daarmee bedoelen we dat we opdrachten op een logische plek in de organisatie onderbrengen en aansluiten bij de bestaande sturingslijnen. We sluiten ook zoveel mogelijk aan bij bestaande opdrachten.

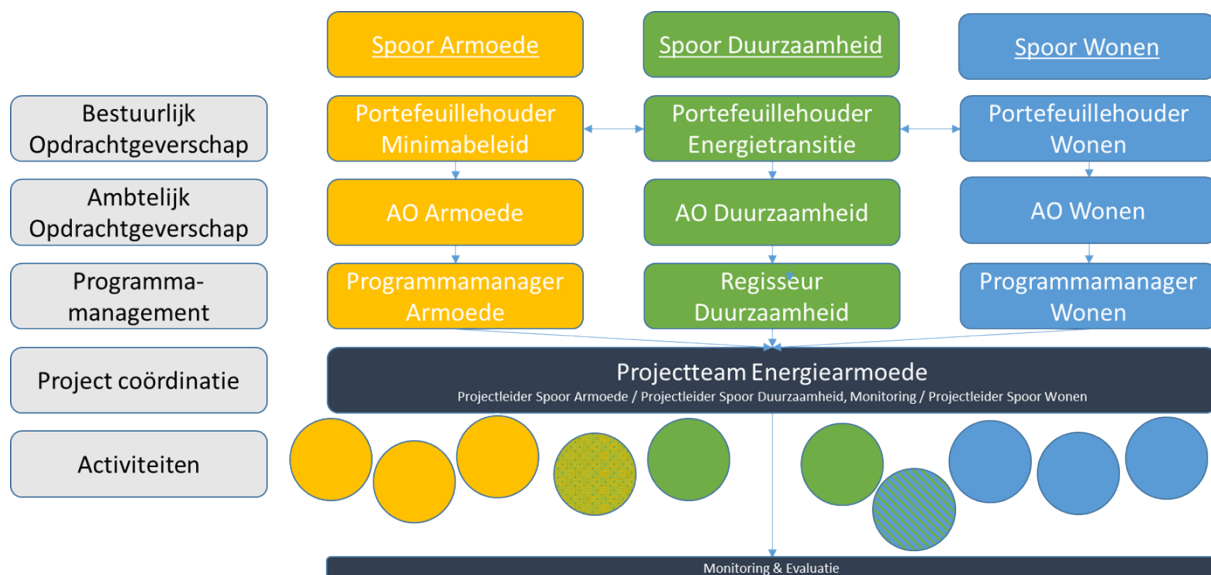
De wethouder duurzaamheid / energietransitie is bestuurlijk opdrachtgever van het thema energiearmoede. De portefeuillehouders minimabeleid en wonen zijn daarbij nauw betrokken en zijn bestuurlijk verantwoordelijk voor activiteiten die vanuit dit plan van aanpak in de bestaande portefeuilles belegd worden. De bestuurlijk opdrachtgever is tevens het boegbeeld voor het thema energiearmoede en inclusieve energietransitie in regionale en nationale samenwerking.

De ambtelijk opdrachtgever duurzaamheid, middels een gemandateerd ambtelijk opdrachtgever (regisseur duurzaamheid) is ambtelijk eindverantwoordelijk voor de realisatie van de doelstellingen, en houdt overzicht over alle activiteiten, volgt maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen, signaleert nieuwe kansen en bedreigingen en vertaalt die naar het plan van aanpak. De (gemandateerd) ambtelijk opdrachtgever is ook verantwoordelijk voor het inrichten van het leerproces, bijvoorbeeld door het organiseren van tussentijdse evaluaties.

Daarbij wordt de opdrachtgever ondersteund door een projectleider in team duurzaamheid die ook monitoring verzorgd. Deze projectleider coördineert ook de activiteiten die relateren aan duurzaamheid en zulke projecten die niet bij duurzaamheid, wonen, of armoede belegd worden.

De meeste activiteiten relateren aan minima- / armoedebelief in het maatschappelijk domein, en het programma kwaliteit bestaande woningvoorraad in het stedelijk domein. Deze activiteiten worden binnen de bestaande programma's en lijnen gestuurd. Een beleidsmedewerker in het stedelijk domein, en een projectleider in het maatschappelijk domein coördineren de activiteiten in de respectievelijke domeinen.

Figuur 3 - Organisatiestructuur Energiearmoede

8 Activiteiten

Hieronder beschrijven we de geplande activiteiten in elk van de vier sporen voor het programma energiearmoede 2022-2023. Deze activiteiten komen voort uit een verkenning van het thema gedaan in 2021 en daarop volgende interne afstemming maar vormen geen afgesloten lijst. Ontwikkelingen kunnen leiden tot het opkomen van nieuwe activiteiten. Bij het maken van keuzes over initiatieven en ideeën, en de herijking van dit plan van aanpak zal het afwegingskader gebruikt gaan worden..

In het plan van aanpak 2022-2023 ligt het accent op maatregelen op het sociale vlak. Dit vanwege de urgentie om op korte termijn inwoners te helpen met het verlagen van de energierekening en de daarvoor beschikbare middelen.

Het geheel aan acties draagt bij aan de doelstelling. De acties uit de verschillende sporen worden parallel uitgevoerd en versterken elkaar. Dat betekent echter niet dat er binnen één actie niet meerdere sporen betrokken kunnen zijn. Juist de domein-overstijgende samenwerking is vaak nodig om acties tot een succes te maken.

8.1 Spoor 1 – Armoede

8.1.1 Opnemen van energiearmoede in de opdracht aan hulpverleners, welzijnswerkers en sociale wijkteams

Doel: Bekend- en toegankelijk maken van bestaande regelingen bij bewoners die het meest gebaat zijn bij energiebesparende maatregelen.

Hulpverleners, wijkmanagers en welzijnswerkers zoals schulddienstverleners, sociale wijkteammedewerkers, wijkwerkers en opbouwwerkers zijn belangrijke partners van de gemeente die midden in de maatschappij staan. Hun netwerken en positie in de wijk bieden kansen voor het bereiken van de doelgroep die het meest gebaat is bij energiebesparende maatregelen. Deze groepen

worden moeilijk tot niet bereikt door de reguliere communicatie (website, nieuwsbrieven, etc.). Daarom kunnen zij een belangrijke rol vervullen in het verspreiden van kennis over bestaande regelingen. Wij gaan met hen samen verkennen welke rol zij kunnen spelen, hoe ze dat zouden kunnen doen en wat ze daar (van de gemeente) voor nodig hebben. Al voorhanden ideeën voor deze activiteit zijn:

- Mogelijk kunnen studenten Zorg en Welzijn van het Regio College een goede bijdrage leveren aan het opzetten van samenwerkingen in de buurten.
- De financiële cafés/ Papiermolen, die in de wijken worden georganiseerd om inwoners te helpen met hun financiële administratie, zijn een kans om bewoners door te verwijzen naar energiecoaches, Stappensubsidie, FIXbrigade en Winst uit je Woning-vouchers en zo te helpen hun energierekening omlaag te brengen.
- Mogelijk kan een applicatie zoals de Voorzieningenwijzer behulpzaam zijn bij het bekend maken van bestaande regelingen bij mensen met geld- en schuldzorgen. De VoorzieningenWijzer is een praktisch instrument voor gemeenten, woningcorporaties en welzijnsorganisaties bij hun armoedebeleid.

Er wordt een aanzienlijk hogere toeloop verwacht bij de Sociale Wijkteams met vragen over en problemen met energiearmoede. Kennisopbouw in deze teams is hiervoor noodzakelijk. Daarnaast zullen de Sociale Wijkteams een rol hebben bij het bereiken van de doelgroep en de begeleiding bij de inzet van middelen. Wij zetten daarom voor de looptijd van en uit de middelen van het Rijk extra capaciteit hiervoor in. Via vroegsignalering proberen we inwoners waar energiearmoede leidt tot schulden zo snel mogelijk in beeld te krijgen.

8.1.2 Opnemen Energiearmoede in de herijking van de Armoede Agenda

Doel: Opnemen van Energiearmoede in de Armoede Agenda.

In Zaanstad bestaat de Armoede Agenda. Deze is momenteel vastgesteld voor de periode 2019-2022. Een herijking van deze agenda voor een nieuwe periode biedt kansen om energiearmoede hierin een plek te geven en centraal vanuit de agenda de acties te monitoren. Mensen in armoede hebben vaak een stapeling van problemen: de expertise vanuit de Armoede Agenda kan helpen om toch doorbraken te realiseren in de energiehuishouding en energetische kwaliteit van de woningen bij mensen die in armoede leven. Tegelijkertijd is een belangrijke kanttekening dat de realisatie van de acties onder de Armoede Agenda afhankelijk zijn van beschikbare middelen.

8.1.3 Ondersteunen van doelgroep bij overstappen naar beter passend energiecontract

Doel: Huishoudens met energiearmoede ondersteunen bij de keuze van passende energiecontracten.

Er is een groot aantal energieleveranciers op de markt die gas- en/ of elektriciteitscontracten voor inwoners aanbieden. De diversiteit van deze aanbieders is eveneens groot: Van lokale energie-coöperaties, tot multinationale energiebedrijven. Deze energieleveranciers bieden ieder ook verschillende contracten: vaste contracten voor een bepaalde tijd, flexibele contracten, groene stroom contracten etc. De keuze van leverancier en contract die bij een specifieke woning en huishouden past is ingewikkeld waardoor de doelgroep vaak niet passende contracten en daarmee onnodig hoge energiekosten heeft.

Wij schakelen onafhankelijke adviseurs in die kunnen helpen en adviseren bij het overstappen naar een beter passend energiecontract.

8.2 Spoor 2 – Duurzaamheid

Veel van de sleutels liggen ook binnen Duurzaamheid. Binnen dit onderwerp bestaat een groot aantal ontwikkelingen en regelingen waar energiearmoede aan gekoppeld kan worden. Hier ligt ook de overkoepelende kennis en de relaties met bijvoorbeeld de MRA op het thema inclusieve energietransitie, en deelname in diverse (kennis)netwerken.

8.2.1 Onderzoeken van collectieve inkoop energie

Doel: Collectief energie inkopen, zodat inwoners tegen een zo laag mogelijke prijs duurzame energie kunnen kopen.

Vergelijkbaar met een collectieve zorgverzekering, kan de gemeente er ook voor kiezen om collectief energie in te kopen. Wij gaan onderzoeken (lerend van andere gemeenten die hier al verder in zijn) of en hoe wij als gemeente of via (lokale) partners zoals WeSpark een collectieve inkoop van energie op kunnen zetten en welke besparingen dit voor huishoudens in energiearmoede op kan leveren.

Indien een haalbaar model hiervoor mogelijk is, zal dit uitgewerkt en ter besluitvorming voorgelegd gaan worden.

8.2.2 Onderzoeken lokaal eigendom voor de kleine beurs

Doel: Bewoners van energieconsument naar -prosumant: iemand die zowel gebruiker als eigenaar is, dus in dit verband eigenaar van een stuk zonnepaneel of windmolen.

Lokaal eigendom betekent dat bewoners of bedrijven uit de lokale gemeenschap eigenaar of mede-eigenaar zijn van een zonnepaneel of windmolen. Dat eigendom is vaak een collectief eigendom, bijvoorbeeld in de vorm van een coöperatie of een andere passende rechtsvorm. Is het mogelijk om mensen met een smalle beurs ook eigenaar te maken? Kunnen wij niet alleen de kosten voor energie voor de doelgroep omlaag brengen, maar de doelgroep ook mee laten profiteren van rendementen in de opwek van duurzame energie?

Deze vragen worden onderzocht waarbij ook gekeken wordt naar soortgelijke initiatieven in het land. De resultaten worden meegenomen in de ontwikkeling van beleid op lokaal eigenaarschap. Vanwege de in de regel ontbrekende middelen voor investeringen bij inwoners met lagere inkomens, is deze activiteit meer gericht op het voorkomen van energiearmoede op de langere termijn bij inwoners met lagere middeninkomen.

8.2.3 Voeren van bewonersgesprekken in de focuswijken

Doel: Bewustwording over het probleem bij inwoners in de focuswijken; ophalen waar inwoners tegenaan lopen / welke problemen zij ervaren; en inwoners laten meedenken over oplossingen of het inrichten van initiatieven.

In een reeks bewonersgesprekken gaan we met inwoners in gesprek over energiearmoede. We vragen ze over welke problemen zij zelf ervaren en welke oplossingen ze zien. Dit doen we zoveel mogelijk op centrale ontmoetingsplekken in de focuswijken, zoals buurthuizen, scholen, kerken en moskeeën. Hiermee willen wij zowel informatie delen, probleembewustzijn versterken, maar vooral ook de creativiteit, energie, en kennis van de stad meenemen.

In deze gesprekken zal ook aangesloten worden op andere initiatieven binnen de gemeente, bijvoorbeeld de energiecoaches, bewonerscommissies, en corporaties. Deze partners zijn ook belangrijk om gericht inwoners uit de doelgroep uit te nodigen voor gesprekken waaraan zij meestal niet deelnemen of zelfs geen kennis van hebben.

Een al bestaand format waar op aangesloten kan worden zijn de Energiecafés van het programma bestaande woningvoorraad. In het Energiecafé worden belangrijke actuele ontwikkelingen op het gebied van energie en verduurzaming gepresenteerd en besproken. Het doel is dat bewoners, bedrijven en andere organisaties kennis opdoen over energiebesparing, duurzame energie en 'aardgasvrij' worden, om hen hiermee te stimuleren om zelf aan de slag te gaan. Er zijn regelmatig Energiecafés waar informatie wordt gegeven over bijvoorbeeld collectieve inkoopacties, subsidieregelingen, of over verduurzaming van de wooncomplexen van Verenigingen van Eigenaren. Tijdens deze bijeenkomsten is er altijd ruimte voor het stellen van vragen en discussie.

In deze activiteit koppelen wij dus ook de bredere opgave van de verduurzaming van de gebouwde omgeving en de uitwerking van de Transitievisie Warmte aan Energiearmoede.

8.2.4 Structureel inzetten van de FIXbrigade

Doel: Kleine energiebesparende klussen bij bewoners uitvoeren; Leerwerktraject opzetten

De FIXbrigade is een groep klussers die bewoners in hun buurt helpt door kleine energiebesparende klussen uit te voeren. Zo helpen zij mensen om energie en daarmee ook geld te besparen en helpen zij mensen om comfort in hun woning te verhogen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het tegengaan van tocht en schimmel. Zij komen op afspraak langs voor een inspectie van de woning en advies. Na deze intake plannen zij een moment waarop zij langskomen om deze klussen gratis uit te voeren.

Vanaf november 2021 is met middelen van het EMPOWER 2.0 project een pilot voor de FIXbrigade gestart. De afgelopen maanden is door veel verschillende mensen en organisaties hard gewerkt om de FIXbrigade van de grond te krijgen. In het najaar van 2021 is gestart met het werven van hoofdfixer en verkennen van mogelijkheden. Dit deden we door in de pilot direct aan de slag te gaan en werkenderwijs te leren. Zo ontdekten we de mogelijkheid om de FIXbrigade aan te sluiten bij de onderhoudsploeg van Poelenburg. In 2021 is door Sociaal wijkteam DOCK deze onderhoudsploeg opgezet. Deze ploeg, bestaande uit circa 20 vrijwilligers uit de wijk met een afstand tot de arbeidsmarkt, voeren gratis klussen uit bij bewoners die het niet breed hebben. Het aansluiten bij deze bestaande ploeg leverde een versnelling op voor de FIXbrigade: we konden aansluiten bij hun uitvalsbasis, werkplaats, klussers, bekendheid onder inwoners, etc. De voorman van de onderhoudsploeg kon aan de slag als hoofdfixer van de FIXbrigade. Vanwege de vertraging als gevolg van de Corona situatie in december en januari voert de FIXbrigade pas in februari 2022 haar eerste klussen uit.

De eerste resultaten zijn positief. Dit, en het enthousiasme bij alle betrokkenen maken dat de gemeente positief is over de FIXbrigade en het verloop van de pilot tot nu toe. Vanuit de positieve ervaringen positieve houding aan de slag wil met het bestendigen van de FIXbrigade. Maar tegelijkertijd ruimte wil houden voor eventuele lessen en aanpassingen.

Tot juli 2022 wordt de huidige pilot-aanpak voortgezet waarin de nadruk ligt op leren en formeel optuigen van de FIXbrigade. In een tweede fase vanaf juli 2022 voor de duur van de nu beschikbare middelen tot en met december 2023 komt de nadruk te liggen op het uitbouwen en vergroten van de FIXbrigade en het zoeken naar structurele financiering. Daarbij streven wij naar een einddoel waarin de FIXbrigade als een officieel leerwerktraject wordt ondergebracht bij Werkom in samenwerking met de sociale wijkteams (DOCK), de woningcorporaties en de gemeente Zaanstad.

Indien de vraag naar inzet van de FIXbrigade de capaciteit overstijgt, zetten wij waar mogelijk tijdelijk een externe partij ter ondersteuning in.

8.2.5 Meenemen energiearmoede in ontzorgingsprogramma verduurzaming woningen

Doel: Informatie over en toegang tot ontzorging bij het verduurzamen van de woning voor de doelgroep verbeteren.

Er is veel informatie over het verduurzamen van de eigen woning beschikbaar. Ook zijn er veel aanbieders die eigenaren ontzorgen in het proces tot verduurzaming van de woning. Ook bestaan meerdere financiële instrumenten zoals subsidies en leningen om de verduurzaming te kunnen betalen, bijvoorbeeld de RRE en RREW, de stappensubsidie, en collectieve inkooptrajecten. De beschikbare informatie wordt echter niet of niet goed genoeg gevonden door de doelgroep en de toegang tot ontzorging en financiering is vaak voor de doelgroep lastig.

Wij geven uitvoering aan *Motie 12 Ontzorgingsprogramma verduurzaming* van 2021 en betrekken daarin specifiek de problematiek van energiearmoede en de noodzaak om de doelgroep verdergaand te ontzorgen.

8.2.6 Meenemen energiearmoede in wijkuitvoeringsplannen (TVW)

Doel: Bij het ontwerp van de wijkuitvoeringsplannen ook rekening houden met energiearmoede; Met bewoners in gesprek over energiearmoede en hen wijzen op bestaande regelingen.

In de Transitievisie Warmte (TVW) worden de zoekgebieden voor de startwijken voor de aardgasvrije transitie genoemd. Hierbij wordt gekeken naar de laagst maatschappelijke kosten. Corporaties zijn een belangrijke partner en startmotor. Er worden twee gebieden aangewezen in de TVW die kansrijk zijn om de haalbaarheid verder te verkennen. Voor deze gebieden dient te worden onderzocht of concrete wijkuitvoeringsplannen kunnen worden opgesteld. Dit is enerzijds het gebied Zaandam Oost (Hoornseveld, Peldersveld, gevolgd door Kogerveld, Poelenburg, Rosmolenbuurt-Zuid, Oud West-Zuid) en anderzijds Zaandam-Noord (Krommenie en Wormerveer). Bij het opstellen van de Wijkuitvoeringsplannen worden koppelkansen met andere lopende trajecten, zoals het programma Poelenburg, initiatief kwetsbare wijken, Back on Track en het Volkshuisvestingsplan Zaandam Oost meegenomen.

Wij gaan bij de selectie van startwijken ook de impact op energiearmoede mee laten wegen, en wanneer we met bewoners van de gekozen wijk in gesprek gaat, het gesprek over energiearmoede openen en mensen ook wijzen op bestaande regelingen van de gemeente.

8.3 Spoor 3 – Wonen

Het derde belangrijke domein waarbinnen kansen liggen om energiearmoede tegen te gaan is Wonen. Het tegengaan van energiearmoede zit enerzijds in een aanpassing van gedrag van bewoners, maar minstens net zo belangrijk is de aanpassing in de kwaliteit van woningen. Het probleem doet zich zowel voor bij huurders (bij woningcorporaties als van particuliere verhuurders) als bij woningeigenaren. Verduurzamen van de bestaande woningvoorraad vraagt andere interventies van de gemeente richting huurders en richting woningeigenaren.

8.3.1 Uitbreiding verstrekken energiebesparende middelen aan huurders met een laag inkomen

Doel: Het beschikbaar stellen van middelen aan de doelgroep voor energiebesparende producten en dienstverlening.

Dit betreft een doelgroepgerichte uitbreiding en verlenging van de lopende RREW Subsidie die nu beschikbaar is voor alle huurders in Zaanstad. Mensen kunnen kiezen om gratis voor een bedrag van €80 energiebesparende producten aan te schaffen of voor een bezoek van een energiecoach, die ook een aantal energiebesparende producten meeneemt. Hiermee worden de energiekosten direct omlaag gebracht. Om een idee te geven: De besparing door het aanbrengen van de kleine maatregelen ligt in de orde grootte van €100-200 per jaar, waarbij het effect van gedragsverandering (waar de energiecoach tips over geeft) niet is meegerekend, zoals bijvoorbeeld tussendeuren en ramen dichtdoen. Het budget van huidige regeling is voldoende voor 10.230 huurders. Na 1,5 week hebben al 4.500 bewoners gebruik gemaakt van deze regeling (na een maand 7300). De regeling loopt tot 31 december 2022 maar in het huidige tempo lijkt het budget onvoldoende.

De regeling wordt daarom doelgericht uitgebreid en voortgezet voor bewoners in Zaanstad die vallen onder de definitie van energiearmoede en die nog geen gebruik van de regeling hebben gemaakt.

8.3.2 Inzet van energiecoaches versterken en doelgericht uitbreiden

Doel: Voorlichting over energiebesparing aan woningeigenaren.

Energiecoaches gaan bij bewoners thuis langs om advies te geven over energiebesparing en mogelijkheden om de woning met kleine maatregelen te verduurzamen. Energiecoaches geven advies aan huurders. Circa 17% van de minima heeft een eigendomswoning. Zaanstad heeft al een contract in 2021/2022 om vanuit de RREW gelden energiecoaches bij huurders in te zetten. In de periode oktober 2021 tot en met februari 2022 kregen de energiecoaches een extra impuls onder

EMPOWER2.0. Daarbij is ingezet op bereik in de focuswijken. Daarnaast wordt samen met !WOON geëxperimenteerd met vormen van communicatie, om zo meer mensen te bereiken.

Wij verlengen de door de EMPOWER2.0 mogelijk gemaakte tijdelijke extra en meer doelgerichte inzet van energiecoaches tot in ieder geval december 2023 (beschikbaarheid SPUK) en experimenteren hoe de energiecoaches de van energiearmoede getroffen bewoners, inclusieve woningeigenaren beter kunnen bereiken. Ook gaan wij vrijwilligers opleiden tot energiecoaches. Door toegenomen vraag worden extra energiecoaches geworven en opgeleid

8.3.3 Uitrusten van de Stappensubsidie op doelgroep

Doel: Verduurzamingsmaatregelen ook mogelijk maken voor particuliere woningeigenaren met een smalle beurs; en beschikbare middelen voor het verduurzamen van een woning gericht inzetten op inwoners die dat zelf niet kunnen betalen.

Bij de vaststelling van de Begroting 2022 heeft de raad motie 2 aangenomen over het invoeren van een structurele stappensubsidie. De stappensubsidie helpt eigenaar-bewoners om kleine maatregelen voor de verduurzaming van hun woning te nemen. De raad wil met de stappensubsidie vooral mensen in energiearmoede helpen hun energielasten te verlagen. In de raadsinformatiebrief 2021/28631 heeft het college aangegeven deze voorstellen uit te werken. Het doel(groep)gericht inzetten van de stappensubsidie kan helpen om de strategische opgaven kansengelijkheid en duurzaamheid te verbinden. In de uitwerking van de voorstellen voor een structurele stappensubsidie zal duidelijk worden of een doel(groep)gerichte aanpassing ook juridisch mogelijk is. De stappensubsidie kan meer impact hebben op het tegengaan van energiearmoede, als het beschikbare budget wordt uitgebreid en het budget gericht wordt ingezet voor inwoners met een smalle beurs.

Om deze gerichtere inzet mogelijk te maken zijn er twee sporen te bedenken. Enerzijds kan worden uitgezocht of het juridisch mogelijk is om extra voorwaarden aan de subsidieregeling te stellen, bijvoorbeeld een inkomenstoets of het alleen inzetten van de Stappensubsidie voor bewoners in de focuswijken. Anderzijds kan worden gekeken hoe de toegang heringericht kan worden, zodat de regeling beter wordt gevonden door mensen met een smalle beurs.

De voor 2022 voorziene incidentele Stappensubsidie (2022/2688) van € 120.000 (waarvan € 20.000 proceskosten) wordt in het kader van dit Plan van Aanpak al zo goed mogelijk gericht op het voorkomen van energiearmoede en kan daardoor waardevolle ervaringen en inzichten opleveren voor de structurele stappensubsidie.

8.3.4 Samenwerking zoeken met woningcorporaties

Doel: Energiearmoede integreren in de beheer- en onderhoudscyclus van de woningcorporaties; Aansluiten van de corporaties op de wijkgerichte aanpak van energiearmoede door de gemeente Zaanstad; en op praktisch niveau de kanalen van de corporaties inzetten bij het aansporen van inwoners om energiebesparende maatregelen te treffen.

De zes Zaanse woningcorporaties, het Huurdersoverleg Zaanstreek (HoZ) en de gemeente Zaanstad hebben in 2019 een samenwerkingsovereenkomst voor de periode 2020-2024 ondertekend. Onderdeel van deze afspraken is dat gemeente en woningcorporaties samenwerken aan preventieve maatregelen om huurschulden te voorkomen. Huurdersorganisaties hebben aandacht gevraagd om te denken in totale woonlasten: huur, energielasten en gemeentelijke belastingen. Onderdeel van de afspraken is ook om in deze periode 2.500 bestaande woningen 'transitie-gereed' te maken (dan wel label B).

Wij onderhouden goed contact met de woningcorporaties met betrekking tot energiearmoede en betrekken hen waar mogelijk in de uitwerking en uitvoering van de activiteiten in dit plan van aanpak. Hiermee leggen wij ook de basis voor de opname van energiearmoede in de gesprekken over de nieuwe periode van de samenwerkingsovereenkomst.

Wij onderzoeken of naar voorbeeld van een andere gemeente, de aangekondigde additionele middelen van het Rijk ook via de corporaties doelgericht ingezet kunnen worden.

8.3.5 Meenemen van energiearmoede in de uitwerking van nieuw beleid en nieuwe programma's

Doel: Woningen verduurzamen van de mensen die in energiearmoede leven.

Zaanstad krijgt 43 miljoen euro uit het Volkshuisvestingsfonds van BZK. Met deze bijdrage kan Zaanstad versneld investeren in een aantal kwetsbare wijken in Zaandam Oost. De bijdrage is bedoeld voor het versneld verduurzamen van zeker 850 woningen, voor de aanpak van de openbare ruimte en voor de aanpak van woonfraude. In de verdere uitwerking en de uitvoering van het plan van aanpak van dit programma zal het voorkomen en bestrijden van energiearmoede meegenomen worden.

Ook in andere toekomstige programma's of herijking van bestaande programma's op het gebied van wonen nemen wij energiearmoede aan de voorkant mee in de ontwikkeling. Bijvoorbeeld het door het Rijk aangekondigde Nationale Isolatie Programma dat is de zomer van 2022 uitgerold zal worden.

8.4 Spoor 4 – Overige

Tot slot is er het spoor 'andere domeinen': ook buiten armoede, duurzaamheid en wonen liggen stukken van de oplossing. Bijvoorbeeld op het gebied van dienstverlening, leefbaarheid, economie, etc.

8.4.1 Inzetten extra communicatie om doelgroep te bereiken

Doel: Informatie delen met inwoners met energiearmoede en met organisaties betrokken bij het verminderen en voorkomen van energiearmoede ter ondersteuning van de andere activiteiten.

De huidige communicatie van de gemeente met inwoners loopt meestal via brieven en de social media kanalen en websites van de gemeente. De doelgroep is echter niet altijd Nederlandse taal machtig en niet altijd digitaal vaardig. Ook worden brieven van overheden vaak niet gelezen of begrepen en de online informatie van overheden niet gevonden. Voor het bereiken van mensen in energiearmoede over de te kiezen aanvullende maatregelen is intensieve aanvullende communicatie nodig. Denk aan samenwerking met partners als sociaal wijkteams, voedselbank, kledingbank, woningcorporaties, moskee, bibliotheek en aan marktstalletjes bij winkelcentra en mogelijke energiemarkt, maar ook de inzet van individuele inwoners met kennis van en sociale invloed in de focuswijken.

Met doelgerichte extra inzet van communicatie worden inwoners geïnformeerd over de door de gemeente en andere organisaties aangeboden ondersteuningsmogelijkheden (energiecoaches, stappensubsidie, RRE(W), FIXbrigade etc.). Er valt meer impact te behalen uit deze regelingen, wanneer deze meer mensen (in energiearmoede) zouden bereiken. Dat is nog niet zo vanzelfsprekend: mensen in energiearmoede zitten vaak in een vicieuze cirkel van financiële problemen en lichamelijk en geestelijke gezondheidsproblemen. Zij hebben veel (andere) zorgen aan hun hoofd. Hoe kun je regelingen goed vindbaar maken? En andersom: hoe kun je het gebruik van de regelingen zo laagdrempelig mogelijk maken? Deze manier van gericht communiceren zal meer arbeidsintensief zijn.

Deze activiteit omvat ook de communicatie-inzet op alle andere activiteiten voor zover daarvoor in de bestaande lijnen en programma's waar de activiteiten ondergebracht worden geen of onvoldoende capaciteit of middelen voor zijn. Specifiek wordt vanuit deze activiteit ook aangehaakt op de uitbetaling van de categoriale bijstand aan minima zodat de inwoners die deze financiële ondersteuning krijgen niet alleen met geld geholpen worden om de huidige energierekeningen te betalen, maar ook in staat gesteld worden toekomstige rekeningen te verlagen.

8.4.2 Opnemen van energiearmoede op te nemen in Strategische agenda Ouder worden in Zaanstad

Doel: Het probleem van energiearmoede onder ouderen in Zaanstad verkleinen; Met bestaande regelingen ouderen beter bereiken; Meer bewustzijn bij ouderen van het probleem en zicht op wat je zelf kunt doen.

Uit onderzoek van PON en Telos (2019) bleek dat de categorie 'ouder dan 75 jaar' ruim oververtegenwoordigd was bij huishoudens die de investering voor het verduurzamen van de woning niet kunnen opbrengen. In Zaanstad voeren maatschappelijke partners, (vertegenwoordigers van) ouderen zelf en de gemeente al enige tijd samen de strategische agenda rond ouder worden uit. In deze agenda staat als gezamenlijke ambitie dat mensen zoveel mogelijk in de eigen wijken die veilig en toegankelijk zijn met goede voorzieningen in de buurt, en in een passende woning kunnen blijven als zij ouder worden; mee kunnen doen; en dat er een gevarieerd zorg- en dienstenaanbod voor ouderen in de wijk is en een goede spreiding van gecombineerde woonzorgvormen in Zaanstad.

In de agenda staat een groot aantal actiepunten, die bijdragen aan het verwezenlijken van bovengenoemde ambities. Jaarlijks wordt vastgesteld wat de acties voor komend jaar worden. Wij gaan verder uitwerken of het mogelijk is om energiearmoede onder te brengen in deze strategische agenda. Bijvoorbeeld door gericht in te zetten op het bereiken van ouderen met bestaande regelingen; bewonersbijeenkomsten te organiseren, specifiek voor ouderen; uit te zoeken wat er nodig is om bestaande regelingen passender te maken voor het probleem waar ouderen tegenaan lopen; maar ook ouderen in te zetten om energiearmoede tegen te gaan, bijvoorbeeld als energiecoach.

Annex 1 – Budget

Het plan van aanpak energiearmoede – werken aan een inclusieve energietransitie 2022-2023 – heeft een looptijd van zomer 2022 tot en met december 2023. Dit vanwege de beschikbaarheid van middelen van het Rijk (SPUK). Het budget voor dit plan van aanpak gaat in eerste instantie uit van de beschikbaarheid van deze middelen en onderzoeks- en adviesmiddelen vanuit de begroting voor duurzaamheid 2022-2023, alsmede het door de Raad beschikbaar gestelde incidentele middelen voor een stappensubsidie in 2022.

Omdat een additionele SPUK al aangekondigd is, zal het plan van aanpak in de herfst van 2022 al worden herijkt om ook invulling te geven aan de middelen van de tweede SPUK. Vooruitlopend daarop zetten wij nu wel al de capaciteit in die noodzakelijk is om naast de huidige middelen ook de verwachte additionele middelen effectief uit te geven. De proceskosten zullen dus bij toenemende middelen dus een relatief kleiner aandeel van de lasten vormen.

Spoor	Activiteit		SPUK	Stappensubsidie	Duurzaamheid
Armoede					
	Sociale Wijkteams	Capaciteit (1,5fte)	112.500	-	-
		Bijeenkomsten	10.000	-	-
	Armoede Agenda		-	-	5.000
	Energiecontract	Advies	18.150	-	-
		Proceskosten	2.500	-	-
Duurzaamheid					
	Collectieve inkoop		-	-	7.500
	Bewonersgesprekken		12.500	-	-
	Fixbrigade	Hoofdfixer / opleider	106.000	-	-
		Projectbegeleiding	16.500	-	-
		Vrijwilligersvergoeding	12.000	-	-
		Materiaalkosten	36.300	-	-
	Lokaal Eigenaarschap		-	-	7.500
	Ontzorgingsprogramma		-	-	5.000
	Wijkuitvoeringsplannen		-	-	5.000
Wonen					
	Energiebesparende middelen	Communicatie	6.050	-	-
		Administratie	14.200	-	-
		Waardebonnen	400.000	-	-
	Energiecoaches	Huurders	33.100	-	-
		Eigenaren	42.500	-	-
		Proceskosten	5.000	-	-
	Stappensubsidie	Subsidie	-	100.000	-
		Proceskosten	-	20.000	-
	Woningcorporaties	Proceskosten	5.000	-	-
	Nieuw Beleid (VHF etc.)		-	-	5.000
Overige					
	Communicatie		40.000	-	-
	Ouderen		-	-	5.000
Overkoepelend					
	Coördinatie	Projectleider duurzaam & monitoring	120.000	-	-
		Projectleider armoede	35.000	-	-
		Projectleider wonen	35.000	-	-
	Onvoorzien	(ook voor nieuwe activiteiten)	149.641	-	-
Totale lasten			1.211.941	120.000	40.000
SPUK Middelen BZK			1.211.941		
Bijdrage uit duurzaamheid					40.000
Bijdrage Stappensubsidie 2022				120.000	
Totale baten			1.211.941	120.000	40.000